

ВІДГУК

офіційного опонента

доцента кафедри економіки підприємства та організації бізнесу
Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця,
кандидата економічних наук, доцента **ЧЕРЕДНИК Анни Олегівни**
на дисертаційне дослідження **ПАВЛЕНКО Марини Миколаївни** на тему:
«Формування і функціонування ринку зерна в умовах нових викликів»,
подане на здобуття ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 «Економіка»
галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Тема дисертаційного дослідження відзначається високим ступенем актуальності, адже аграрний сектор України є складовою національної економіки, а зерновий ринок виступає його стратегічним ядром, забезпечуючи вагомий внесок у валовий внутрішній продукт, експортну діяльність та продовольчу безпеку держави. Україна стабільно входить до числа провідних світових виробників і експортерів зернових культур, що зумовлює її значний вплив на формування глобальних ринкових тенденцій. Водночас ефективне функціонування зернового сектору має визначальне значення для підтримки макроекономічної стабільності, розвитку інфраструктури та забезпечення валютних надходжень.

Запровадження воєнного стану спричинило суттєві трансформації у функціонуванні ринку зерна, зокрема скорочення посівних площ, зниження врожайності, руйнування виробничої та логістичної інфраструктури, обмеження експортних можливостей і зростання ризиків зберігання продукції. Такі виклики значною мірою ускладнюють стабільність аграрного виробництва та негативно впливають на конкурентоспроможність зернового сектору як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках.

З огляду на зазначене, особливої актуальності набуває дослідження теоретичних і практичних засад функціонування та державного регулювання ринку зерна в умовах кризових викликів. Вирішення цих питань є необхідною передумовою забезпечення сталого розвитку аграрного сектору, підвищення ефективності його функціонування та гарантування продовольчої безпеки країни.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і пропозицій дисертації. Дисертація є самостійно виконаним науковим дослідженням. Усі наукові результати, висновки та рекомендації, викладені у роботі, отримано авторкою особисто. Положення, що виносяться на захист, відображають наукову новизну дослідження та особистий внесок дисертантки. Із публікацій, підготовлених у співавторстві, використано лише ті ідеї та результати, які належать авторці, її внесок у такі праці чітко визначено у переліку наукових публікацій за темою дисертації.

Здобувачкою самостійно здійснено ґрунтовний аналіз наукової літератури, нормативно-правової бази та статистичних матеріалів, що дало змогу комплексно охарактеризувати сучасний стан і тенденції розвитку ринку зерна в Україні та світі. У роботі сформовано авторський підхід до вдосконалення інструментів державного регулювання цін на зерно в умовах сучасних викликів, а також ідентифіковано нові фактори впливу, зумовлені воєнним станом, зокрема скорочення трудових ресурсів у аграрному секторі, масштабні руйнування зернової інфраструктури (портів, елеваторів, складських потужностей, транспортних шляхів), порушення логістичних ланцюгів із переорієнтацією перевезень на залізничний транспорт і внутрішнє зберігання, зростання фінансової нестабільності та валютних ризиків, а також зовнішньоекономічні обмеження, пов'язані з діями окремих учасників європейського ринку.

Достовірність результатів і новизна досліджень. Наукова новизна дослідження визначається сформованим авторкою концептуально-методичним підходом до аналізу та регулювання ринку зерна України як відкритої, інституційно організованої та структурно нестійкої системи, функціонування якої зумовлюється взаємодією виробничих, логістичних, цінових і регуляторних чинників в умовах сучасних викликів. У межах дисертації уточнено теоретичні засади дослідження, удосконалено інституційні механізми державного регулювання та розвинено методичний інструментарій прогнозування розвитку зернового ринку з урахуванням нових умов його функціонування.

Отримані у процесі дослідження результати відображають особистий внесок здобувачки та конкретизують наукову новизну виконаної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідних робіт Національного університету біоресурсів і природокористування України за темами: «Прикладна розробка новітнього організаційно-економічного механізму регулювання сталого рибальства і аквакультури через розвиток сільських територій» (номер державної реєстрації 0120U102110) та «Прикладні рішення регулювання розвитку сільського та рибного господарства в умовах надзвичайних викликів для національної безпеки України» (номер державної реєстрації 0122U001643). Дослідження узгоджується із завданнями Стратегії розвитку аграрного сектору економіки України, Державної стратегії регіонального розвитку, а також ініціативами щодо реалізації Цілей сталого розвитку ООН в Україні. Обрана тема відповідає науковим напрямкам кафедри глобальної економіки та загальній дослідницькій стратегії Національного університету біоресурсів і природокористування України, зокрема щодо забезпечення продовольчої безпеки та шляхів стабілізації і розвитку зернового сектору для забезпечення сталого економічного зростання країни та повноцінного забезпечення населення продовольством.

Практичне значення результатів дослідження. Отримані в ході дослідження результати можуть бути використані суб'єктами агробізнесу, науково-дослідними установами та закладами вищої освіти.

На рівні підприємств аграрного сектору представлені в дисертації результати запропоновані до використання інструментів регулювання виробництва зернових в Україні, що може застосовуватися органами державної влади та суб'єктами ринку зерна. Результати дисертаційного дослідження було використано в роботі на підприємстві Приватне підприємство «Агро-Стиль К» (акт впровадження № 1 від 27.10.2025 р.) та ТОВ «Іверія Агро» (акт впровадження б/н від 2025 р.).

Окремі результати дослідження використовуються в навчальному процесі Національного університету біоресурсів і природокористування України для освітнього ступеня «Бакалавр» освітньо-професійної програми «Міжнародна економіка» навчальної дисципліни «Міжнародна економічна діяльність України», де запропоновано оптимальні шляхи розвитку виробництва зернових культур в Україні задля підвищення ефективності впливу державної підтримки на виробництво зернових в системі інноваційних технологій аграрного сектору економіки.

Отже, результати дослідження мають вагоме практичне значення та можуть бути використані для підвищення ефективності функціонування ринку зерна в умовах сучасних викликів в Україні. Високий рівень обґрунтованості отриманих результатів і їх прикладна спрямованість свідчать про досягнення авторкою поставленої мети та повне вирішення визначених завдань дослідження.

Повнота викладення основних наукових результатів в опублікованих працях. Основні положення та практичні результати дисертації повною мірою висвітлено в 26 наукових працях, з яких 10 статей у наукових виданнях, включених до Переліку наукових фахових видань України, колективна монографія, стаття в колективній монографії, 2 методичні рекомендації, 3 свідоцтва про авторське право України, 9 тез наукових доповідей.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. У дисертації М. М. Павленко не виявлено ознак порушення принципів академічної доброчесності. Дослідження виконано з дотриманням вимог щодо коректного цитування літературних джерел і статистичних даних. Використання ідей, результатів та текстових фрагментів інших авторів здійснено із належним посиланням на відповідні джерела. Усі запозичення оформлено відповідно до встановлених норм, при цьому авторські положення мають самостійний характер, а отримані результати є достовірними та належним чином обґрунтованими.

Дискусійні положення та зауваження щодо роботи. Дисертація М. М. Павленко написана з дотриманням існуючих вимог, має цілісну структуру і є завершеним науковим

дослідженням. Проте, не всі положення дисертації є беззаперечними і тому можна висловити окремі зауваження та дискусійні положення:

1. У роботі недостатньо повно розкрито механізми практичної реалізації запропонованих заходів державного регулювання ринку зерна, що знижує рівень їх прикладної конкретизації та ускладнює оцінку ефективності впровадження.

2. Дискусійним є ступінь обґрунтованості впливу зовнішньоекономічних факторів на функціонування внутрішнього ринку зерна, оскільки відповідний аналіз подано без належного кількісного підтвердження.

3. У дисертації доцільно було б більш повно врахувати ризики та обмеження, пов'язані з реалізацією запропонованих заходів в умовах воєнного стану та нестабільності макроекономічного середовища.

4. У дисертації недостатньо аргументовано представлено оцінку ефективності запропонованих регуляторних заходів, зокрема відсутній розгорнутий економіко-математичний інструментарій їх верифікації.

5. Робота загалом добре структурована і належно оформлена. Водночас окремі фрагменти дисертації виграли б від стилістичного стиснення, усунення повторів окремих смислових конструкцій і редакційного доопрацювання окремих формулювань.

Викладені вище зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертації, а лише можуть слугувати предметом наукової дискусії під час захисту дисертації.

Загальний висновок. У цілому дисертація Павленко Марини Миколаївни на тему: «Формування і функціонування ринку зерна в умовах нових викликів» є цілісною та самостійно виконаною науковою працею. Поставлені здобувачкою завдання дослідження вирішені, а мета досягнута. Актуальність обраної теми дисертації, ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, новизна та повнота викладення в опублікованих наукових працях повністю відповідають вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами) і Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 року (із змінами), а її авторка Павленко Марини Миколаївни заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 051 «Економіка» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки».

Офіційний опонент доцент кафедри економіки підприємства та організації бізнесу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, кандидат економічних наук, доцент Анна ЧЕРЕДНИК